

Το σκίτσο της Zaman που δημοσιεύτηκε συνοδεύοντας το άρθρο

Το άρθρο του καθηγητή κ. Μήλλα δημοσιεύεται στην τουρκική εφημερίδα «Zaman» (2011.9.27) και αναδημοσιεύθηκε από την ελληνόφωνη εφημερίδα της Κωνσταντινούπολης, «Απογευματινή» και στο ΒΗΜΑ (ιστοσελίδα)

Όλοι σχεδόν οι άνθρωποι μπορούν να αντιπαρατεθούν στις αντιξοότητες, εάν όμως θέλετε να ελέγξετε τον χαρακτήρα του, τότε «δώστε του ισχύ» (power, εξουσία). Η φράση αυτή που ανήκει στον Αβραάμ Λίνκολν νομίζω ότι ισχύει και για τα κράτη. Τα αδύναμα κράτη είναι υπέρ της ειρήνης, της συμφωνίας, της κατανόησης, του σεβασμού στο διεθνές δίκαιο, δεν θα ξέρουμε όμως ποτέ εάν αυτό συμβαίνει λόγω της φιλοσοφίας που πρεσβεύουν για τη ζωή ή πηγάζει από την αδυναμία τους. Δεν αποκαλύπτεται ο χαρακτήρας τους εάν δεν αποκτήσουν ισχύ. Ο χαρακτήρας μας δεν αποκαλύπτεται από τις πράξεις μας αλλά από το πώς αξιοποιούμε τις δυνατότητές μας. Άλλο είναι να είναι κατά της φιλονικίας ένας

λεπτός και αδύναμος άνθρωπος(ούτως ή άλλως δεν έχει άλλη επιλογή) κι άλλο να μην προσφεύγει στη βία κάποιος γεροδεμένος. Στα νιάτα μου το ερώτημα αυτό με απασχολούσε πολύ. Προσπαθούσα να καταλάβω την αιτία που ήμουν έντιμος, γιατί π.χ. δεν έκλεβα; Για να δοκιμάσω τον εαυτό μου «σουφρωσα» κάτι από ένα κατάσταση και βλέποντας ότι το καταφέρνω είχα φθάσει στο συμπέρασμα ότι άρα, ήταν η ελεύθερη επιλογή μου η εντιμότητα. Σήμερα, για να είμαι ειλικρινής, δεν είμαι και τόσο βέβαιος γι' αυτό. Ίσως και να μην είχα το θάρρος και τη δύναμη να πάρω το ρίσκο της τέλεσης μιας παράνομης πράξης. Εάν αποκτούσα πραγματικά την ισχύ αυτή τι θα έκαμα άραγε; Δεν την έχω, άρα θα φύγω από την ζωή με αναπάντητο αυτό το ερώτημα.

Σε σχέση με παλαιότερα η Τουρκία τα τελευταία χρόνια έγινε ισχυρότερη. Πρώτα στον οικονομικό, μετά στο στρατιωτικό και τελευταία στον πολιτικό τομέα, άρχισε να έχει επιρροή. Ταυτόχρονα άρχισε και μια μεταβολή στο χαρακτήρα της η οποία δεν αποκρύπτεται. Ελέχθη ότι στην περιοχή είναι «σε ηγετική θέση» και στην πολιτική «παράδειγμα προς μίμηση». Κάνει αισθητή την παρουσία της ως εκφραστής του ορθού. Τραβά ιδιαίτερα την προσοχή η συμπεριφορά της απέναντι σ' αυτούς που βρίσκονται «σε λάθος δρόμο»: στηριζόμενη στην ισχύ της αντιδρά σε ο,τι θεωρεί αδικία για να τους γίνει μάθημα. Χρησιμοποιείται κατά κόρον η έκφραση «περιφερειακή δύναμη». Αυτό που έψαξα να καταλάβω, όμως δεν το βρήκα στο βιβλίο «Το Στρατηγικό Βάθος» που προ δεκαετίας έγραψε ο Αχμέτ Νταβούτογλου, ήταν αυτό ακριβώς το σημείο: Το βιβλίο, το οποίο περιέγραφε διεξοδικά το πώς η Τουρκία θα γινόταν μια ισχυρή χώρα, δεν ανέφερε καθόλου για ποιους σκοπούς θα έκανε χρήση της ισχύος αυτής. Θα πρέπει να χαρακτηριστεί ως μια ένδειξη κάποιου χαρακτήρα, ότι ένας λαός που επί δεκαετίες και μάλιστα επί αιώνες κατέκρινε τις εκβιαστικές και άδικες συμπεριφορές των «μεγάλων δυνάμεων» (το δίκιο είναι του ισχυρού) σήμερα που απέκτησε δύναμη χαιρείται την περηφάνια της υπερδύναμης.

Η φιλολογία των κατακτήσεων και ο χαρακτήρας

Η Τουρκία έχει μία ένδοξη αλλά ταυτόχρονα και προβληματική κληρονομιά: την δύναμη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας η οποία είχε υπό τον έλεγχο της μια απίστευτα μεγάλη γεωγραφική περιοχή. Αυτή η 'χρυσή περίοδος' των Οθωμανών αναφέρεται από το λαό με θαυμασμό και νοσταλγία. Εάν έχετε την περιέργεια να ρίξετε μια ματιά στον τρόπο που η τουρκική λογοτεχνία αναφέρεται σε «αλώσεις» (fetih, εκπόρθηση) και στις «χαρούμενες επιδρομές» θα κάνετε ενδιαφέρουσες επισημάνσεις. Θα βρείτε εκατοντάδες κείμενα και στίχους που εκθειάζουν –και το χειρότερο, δίχως να ξενίζει κανένα αυτό- τη χρήση βίας για υπόταξη, κατάληψη, κατάκτηση νέων εδαφών. Θα μπορούσε ουσιαστικά, το γεγονός αυτό να αποτελέσει θέμα μιας διδακτορικής διατριβής. Για οικονομία χώρου παραθέτω στίχους από δέκα μόνο ποιήματα με θέμα τις «κατακτήσεις»:

Γιατί κόρη μου σε απασχολεί η καθημερινότητα / Είσαι κι εσύ σε ηλικία Πορθητές να γεννήσεις... / Προχώρα λιοντάρι μου να αρχίσουν οι προετοιμασίες για κατακτήσεις... // Ω ρυθμιστή, στείλε μας τις δικαίες ρυθμίσεις / Μας χρειάζονται νέοι Πορθητές, για νέες κατακτήσεις! // Δεν σου αρμόζει να μένεις ξαπλωμένος, εγέρσου με το ξημέρωμα / στενά για σένα τα μέρη τούτα, παρθένες βρες πατρίδες / Για να τις κατακτήσεις / διάβασε το κοράνι και ξεκίνα εκστρατεία // Πολεμιστής γενναίος στις εκστρατείες, εσύ ο εγγονός του Πορθητή / Πέτυχε μια κατάκτηση που θα σταματήσει τα μυαλά του κόσμου // Οι κατακτήσεις δεν θα έχουν τέλος, η Πόλη δεν είναι μόνο μία/ οι Πορθητές δεν θα 'χουν τέλος, υπάρχουν αυτές που τους γεννάνε / Υπάρχει η γενιά των κατακτητών που στέλνει δοξασίας μήνυμα // Βρόντηξε ξανά μπάντα στρατιωτική μη χαθεί ο ενθουσιασμός / στο όνομα του Τούρκου να τρέμει η οικουμένη // Με τον Πορθητή οι κατακτήσεις, με τον Γιαβούζ το μπερεκέτι, με τον Σουλεϊμάν η τάξη / ω Τούρκου γιέ ξύπνα και φέρε στον κόσμο νέα τάξη // Πίστεψε τέλειωσαν οι Πορθητές, τα παιδιά κλαίνε / Έλα πλέον εσύ Εκπόρθηση που πολύ σε επιθυμήσαμε // Θα σε ονομάζουν Πορθητή στην Κύπρο / δεν έκανες παραχωρήσεις, ξέρουν ότι είσαι Τούρκος / Δώσατε εντολή στο στρατό για Κύπρο / σε 48 ώρες πέτυχε η πόρθηση // Κατακτήσεις που είστε το φάρμακο στα βάσανά μας / Ανοίξτε τα γενναιόδωρά σας χέρια// Όσο το κράτος δεν είναι ισχυρό, αυτή η κληρονομιά, αυτή η αντίληψη αξιών, αυτή η νοσταλγία κι αυτός ο λόγος παραμένει μόνο ως ένα λογοτεχνικό κείμενο. Όταν όμως το κράτος αποκτά ισχύ, αυτά όλα γίνονται μοχλός πίεσης για την κοινωνία και για τους πολιτικούς. Δημιουργείται ο κίνδυνος (για ορισμένους η «ευκαιρία») να μετατραπούν όλα αυτά σε έργο. Χωρίς να το καταλάβουμε μπορεί να πάρουν τα μυαλά μας αέρα. Με αυτόν ακριβώς τον τρόπο βγαίνει μπροστά ο χαρακτήρας. Η Τουρκία τελευταία περνά από ένα τεστ κατάταξης. Θα δούμε το αποτέλεσμα των εξετάσεων. Με το καλό!

Ενώ ο αδύναμος προσβλέπει σε συμμαχίες, σε διεθνή στήριξη, στη νομιμότητα, και στον συμβιβασμό, οι ισχυροί πολλές φορές ξεκινούν με αυτά τα οποία θα πρέπει να αποτελούν τελευταία προσφυγή. Αναφέρονται σε στρατιωτικές λύσεις, σε απειλές πολέμου ή ακόμη και στην χρήση βίας. Παραδείγματα υπάρχουν πολλά στην ιστορία. Δεν μπορεί κανείς να πει ότι τα αποτελέσματα τέτοιων ενεργειών βοήθησαν την ανθρωπότητα ή ακόμη και τα εμπλεκόμενα μέρη. Ο καβγάς έχει πάντοτε το ρίσκο του. Για το λόγο αυτό είναι κατανοητή η ανησυχία των ψυχραιμων ανθρώπων από την ανερχόμενη ένταση στην περιοχή. Όσο για την «ισχύ», υπ' αυτές τις συνθήκες είναι ο χειρότερος σύμβουλος.

Τελικά θα πρέπει να αναφερθούμε και στο δίδυμο αδελφί της πολιτικής ισχύος: τα δύο μέτρα και δύο σταθμά. Ενίοτε το 'δίκαιο' και η 'ισχύς' χρησιμοποιούνται μέσα στην ίδια φράση. Κάποτε, οι έννοιες «εθνικό συμφέρον» και «διεθνές δίκαιο» χρησιμοποιούνται μαζί. Κάποτε είναι ορατό ότι διυλίζουμε τον κώνωπα και καταπίνουμε την κάμηλο. Και τελικά φθάνει να γίνονται συνώνυμα το συμφέρον και το δίκαιο. Αυτό είναι και η παράπλευρη απώλεια που δημιουργεί η ισχύς. Πέραν τούτου η ισχύς δημιουργεί νέους κόλακες και νέους, κρυφούς ή φανερούς, εχθρούς. Όσο παιδεύομαστε μ' αυτούς ο χαρακτήρας μας διαμορφώνεται εκ νέου. Θέλω να πω, η ισχύς δεν φέρνει μόνο κέρδη. Θα ήθελα πολύ να είχαν γραφεί βιβλία όχι μόνον για το πώς μπορεί να αποκτηθεί η ισχύς, αλλά και για το πώς

θα γίνει η χρήση της.